

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Η'. - ΤΕΥΧ. Α' ΚΑΙ Β'.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Θέμα ἔστι περὶ τοῦ ἐν Σουσίῳ ἀσκήματος
βουλεύματος ἢ περὶ παιδείας καὶ αἵματος καὶ
τῶν αὐτῶν εἰκείων. (Πλάτ. Θεάγης).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1885

δασκάλων καὶ φίλων ἐν ἐορτασίμῳ στολῇ, στεφάνοις ἐστεμμένοι ἐπορεύοντο ἐν τάξει εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπως δι' ὕμνων ἐγκωμιάσωσι τὴν ἀγαθότητά των, καὶ ἐν τῇ παλαίστρᾳ συνηθροίζοντο, καὶ δύοντες καὶ διαφόρους σωματικὰς ποιοῦντες ἀσκήσεις, ἀπεδείκνυον οὕτως εἰπεῖν τοιοῦτοτρόπως τῷ θεῷ Ἑρμῇ πόσῃν διὰ τῆς χάριτός του σωματικὴν βώμην καὶ ἰκανότητα ἐκτήσαντο.

(ἀκολουθεῖ)

EM. ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ.

Ὁ Σοφοκλῆς κατὰ τὴν ὁμόφωνον κρίσιν τῆς ἀρχαιότητος ἐγένετο ὁ κράτιστος τῶν τραγικῶν. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις ὁ Κικέρων δι' ὑψίστων ἐπαίνων ἐξαίρων τὸν Σοφοκλέα (πρὸς. de Fin V. 1. 3. De Divin. I. 25 καὶ Epist. ad Attic. II. 7) ἀπονέμει αὐτῷ τὴν αὐτὴν θέσιν τῷ Ὀμήρῳ, Ἀρχιλόχῳ καὶ Πινδάρῳ (ἰδ. Orat. I, 4). Καὶ οἱ ποιηταί, οἱ μνήμην τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ποιητοῦ ποιοῦμενοι διαμιλλῶνται περὶ τὴν δαψίλειαν τῶν ἐπαίνων (πρὸς. Οὐεργιλ. Eclog. VIII, 10 sola Sophocleo tua carmina digna cothurno? ⁽¹⁾ καὶ Ἰουβενάλ. Sat. VI 636). Ἀλλὰ

(¹) *Κόθορνος* (cothurnus) ἦτο εἶδος ὑποδήματος (ἢ πέλματος) ὅπερ ἔδενον δι' ἱμάντων εἰς τὸν πόδα καὶ ἐχρησίμευε τοῖς κυνηγοῖς ὑπόδεσις. Ἡ οὐσιώδης αὐτοῦ διάκρισις ἦτο τὸ ὕψος ἀνήκοντος μέχρι τοῦ μέσου τῆς κνήμης καὶ περιβάλλοντος οὕτω τὸ γαστροκνήμιον. Πρῶτος ὁ Αἰσχύλος εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τῶν κοθόρνων ἐν τῷ θεάτρῳ ὅπως ἀποδώσῃ τοῖς ὑποκριταῖς ἐν τῇ τραγωδίᾳ ὑψηλότερον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον παράστημα. Ἐν δὲ τῇ κωμωδίᾳ ἡ ὑπόθεσις ἦτο ὀλίγον χαμαλωτέρα καλουμένη ἐμβὰς (= *soccus*). Ἀμφότεραι δ' αἱ λέξεις μετωνυμικῶς ὑποσημαίνουσι τὴν τραγωδίαν καὶ τὴν κωμωδίαν (ἰδ. Lübker's R. L. ἐν λ. Κόθορνος καὶ τὸ χρησιμώτατον Λεξικὸν τῆς ἑλλ. ἀρχαιολογ. Δ. Πανταζῆ ἐν τῇ αὐτῇ λέξει).

πολὺ ἀκριβέστερον καὶ ἐναργέστερον ἀποφαίνονται οἱ τῶν Ἑλλήνων κριταί. Καὶ δὴ ἐν ᾧ τῶν παλαιῶν αἱ γνωματεύσεις κατάδηλοι γίνονται ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν κωμικῶν γεγραμμένων, οὐδὲν ἀληθῶς δύναται εὐγλωττότερον νὰ ἐπινοηθῇ τοῦ ἀριστοφανείου ἐκείνου, καθ' ὃ ὁ κωμικὸς οὗτος ἐμφανίζει τὸν Αἰσχύλον αὐτὸν παραδιδόντα τὸ τραγικὸν πρωτεῖον τῷ Σοφοκλεῖ.

Ξανθ. κάπειτα πῶς

οὐ καὶ Σοφοκλῆς ἀντελάβετο τοῦ θρόνου ;

Αἰακ. μὰ Δι' οὐκ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἔκυσε μὲν Αἰσχύλον,

ὅτε δὴ κατῆλθε, κἀνέβαλε τὴν δεξιάν,

κἀκεῖνος ὑπεχώρησεν αὐτῷ τοῦ θρόνου.

(ἴδ. Βατράχ. 787-790). (1)

Ἐπειτα ὁ Ἀριστοτέλης ὁ εἰπερ τις καὶ ἕτερος δοκιμώτατος τῶν ποιητῶν κριτῆς ἐν τῇ ποιητικῇ αὐτοῦ μνημονεύων πλεῖστα παραδείγματα καὶ ἐξ ἄλλων τραγωδιῶν καὶ ἐκ τοῦ Σοφοκλέους αὐτὸν τοῦτον προβάλλεται ὑπόδειγμα τοῖς λοιποῖς. (πρὸς Ποιητ. σελ. 169, 30 καὶ 180, 10 ἔκδ. Βεκκῆρου). Ἰστέον ἐν τούτοις ὅτι πολλὰ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἀπαντῶσι καὶ παρὰ Ξενοφῶντι Ἀπομνημ. Α'. 4, 3 καὶ Διογένει τῷ Λαερτίῳ Γ'. 56 καὶ παρ' ἄλλοις, ὧν ἡ μνεῖα μακρὰ θάπέβαιεν, ἐπειδὴ μάλιστα τῶν Ἀθηναίων αἱ κρίσεις ἐξ ἀρχῆς ἐγένοντο καταφανεῖς, οἵτινες ἐπὶ

(1) Ξενότροπος δὲ φαίνεται ἡμῖν ἡ τοῦ Κοκκ διαλεύκανσις ἀναφέροντος τὸ ἐκεῖνος εἰς τὸν Σοφοκλέα· διότι, λέγει, διὰ τοῦ ἐκεῖνος ἐξαίρεται ἐκ νέου ἐμφαντικῶς τὸ ὑποκείμενον τῆς ἡγουμένης προτάσεως πρὸς ἐπίτασιν τῆς τοῦ Σοφοκλέους πρὸς τὸν Εὐριπίδην ἔριδος. Εἰ τὸ ἐκεῖνος κατὰ τὸν Κοκκ ἐμελλε ν' ἀνενεχθῇ εἰς τὸν Αἰσχύλον, ἔδει νὰ λέγηται ὑπεχώρει, οὐχὶ ὑπεχώρησε καὶ παρεκτὸς τούτου νὰ προστεθῇ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Οὐδὲ κεῖται, ἐπάγει ὁ αὐτὸς ἐκδότης, ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ Αἰσχύλου, ὅστις ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν μὲν τὸν πρῶτον, τὸν δὲ Σοφοκλέα τὸν δεύτερον τραγικὸν (ἴδ. στ. 1519) ἢ παροχὴ τῆς τιμητικῆς θέσεως.

ἀριθμοῦ δραμάτων οὐχὶ τοσοῦτον ἀνίσου τῷ μὲν Σοφοκλεῖ ἀπέ-
νειμαν τὴν δάφνην εἰκοσάκισ, τῷ δ' Αἰσχύλῳ τρισκαιδεκάκισ καὶ
τῷ Εὐριπίδῃ πεντάκισ, ἐξ οὗ διαπιστοῦται ἡ τοῦ Σοφοκλέους ἐπι-
δοκιμασία παρὰ τοὺς λοιπούς. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τηλικούτου ἀξιώ-
ματος πλείστον συνεβάλλοντο καὶ αἱ καιρικαὶ περιστάσεις καὶ ἡ
ὑπερτάτη πνευματικὴ δεξιότης. Ἡ δὲ περὶ τῶν χρόνων καὶ τοῦ
προσώπου καὶ τῆς εὐφυΐας τοῦ ποιητοῦ ἀκριβεστέρα πραγμάτευσις
ἀντικρυσ θ' ἀντεφώνει τῷ σκοπῷ τῆς παρούσης ἐργασίας, διότι
πασίγνωστον εἶναι ὅτι ὁ Σοφοκλῆς μέσσην τεμῶν ὁδὸν μεταξὺ Αἰ-
σχύλου καὶ Εὐριπίδου καὶ ἑκατέρου αὐτῶν τὰς ἀρετὰς συγκερά-
σας προσεβίβασε τὴν τραγικὴν τέχνην εἰς ὑψίστην περιωπὴν.
Ἐπειδὴ οὔτε τοῦ Αἰσχύλου τὸ μεγαληγόρον καὶ ὑψήγορον ζηλώ-
σας, ὅπερ ἐνίοτε ὑπερβαίνει τὸ εἰθισμένον μέτρον, οὔτε τοῦ Εὐρι-
πίδου τὸ ὕφος, τὸ προσπελάζον εἰς δημῶδη ἔξιν τοῦ βίου, ἐπε-
δίωξεν ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τὰ κάλλιστα καὶ ὅσα ἀπέδρεψεν
οὕτω συνήρμοσε ταῖς ἰδίαις σκέψεσιν, ὥστε ἐν οἷς δράμασι μετα-
χειρίζεται, σκιαγραφεῖ πρόσωπα ἔχοντα ἀκήρατον μορφήν ἀνθρω-
πισμοῦ. Εἰς ταύτην πάντως τὴν διαυγῆ προσωποποιίαν ἀφορῶσιν αἱ
τῶν ἀρχαίων κρίσεις, ⁽³⁾ τῶν ἀποφαινομένων τὸν Σοφοκλέα ζη-
λωτὴν τοῦ Ὀμήρου. Πασιθρύλητον τὸ τοῦ Πολέμωνος ἐκεῖνο
παρὰ Σουλῆα ἐν λ. Πολέμων « ἔλεγεν οὖν Ὀμηρον μὲν Σοφοκλέα
ἐπικόν, Σοφοκλέα δὲ Ὀμηρῶν τραγικόν » πρβλ. καὶ Διογ. Λαερτ.
Δ'. 20. Παραπλησίως καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου συχνότατα ἐπονο-

(3) Κατὰ τὸ εἶδος τοῦτο σημειωτέον ἐν πρώτοις ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ
τῶν προσώπων διαγραφῇ συνείθιζε νὰ παραβάλλῃ ἐναντία πρόσωπα,
οἷον ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη, ἡ Ἡλέκτρα καὶ ἡ Χρυσόθεμις ἀντιπαρα-
βάλλονται ὅπως ἡ μία διασαφήσῃ τὴν ἄλλην. Οὐδὲ παρασιωπητέον κρί-
νεται τὸ ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους μνημονευόμενον περὶ τοῦ ὅτι
ὁ ποιητὴς οὗτος διὰ μικροῦ ἡμιστιχίου, ἢ διὰ μιᾶς γνώμης εἰκονίζει ὅλον
πρόσωπον (οἶδε δὲ καιρὸν συμμετρῆσαι καὶ πράγματα, ὥστε ἐκ μικροῦ
ἡμιστιχίου, ἢ λέξεως μιᾶς ὅλον ἠθοποιεῖν) πρόσωπον ὡς δὴ τὸ ἀρίγνω-
τον ἐκεῖνο τῆς Ἀντιγόνης 523 « οὐ τοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν. »

μάζεται ὁ Σοφοκλῆς τοῦ Ὀμήρου ζηλωτής, φιλόμηρος, ὁμηρικώτατος. (ἴδ. καὶ Schulz. de vit. Soph. p. 176.). Τῆς αὐτῆς γνώμης ἔχεται καὶ ὁ γραμματικός, ὁ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σοφοκλέους ἰσχυριζόμενος « ἠθοποιεῖ δὲ καὶ παικίλλει καὶ τοῖς ἐπινοήμασι τεχνικῶς χρῆται, ὁμηρικὴν ἐκματτόμενος χάριν. ὅθεν εἰπεῖν φασιν Ἰωνικόν τινα μόνον Σοφοκλέα τυγχάνειν Ὀμήρου μαθητήν.» Ἰστέον δὲ ὅτι πολλοὶ ἐγένοντο οἱ διὰ τὴν τῶν δραμάτων ὕλην γνωματεύσαντες οὕτω τὸν ποιητὴν ἐπονομαστέον, πρὸς οὓς διαφωνοῦμεν ἅτε καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Εὐριπίδου οὐχ ἤττον τὰς ὑποθέσεις τῶν τραγωδιῶν ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν κυκλικῶν ἀρυσθέντων. Δὲν νομίζομεν λοιπὸν ὅτι αἱ τῶν ἀρχαίων γνώμαι, ἐπερείδονται τόσον ἐπὶ τῇ ὁμοιότητι, τῇ παρεντυγχανούσῃ ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ τοῦ Ὀμήρου. Καὶ ἀναντιλέκτως πολλαὶ μὲν καὶ λέξεις καὶ φράσεις διεπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους κατὰ τὸ ἐπικὸν ἰδίωμα, οἷον ἔπος λέγεται ἀντὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ (Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολ. 1144), ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ τίς (Ἠλέκτ. 45, πῆμα ἄτης Αἰαντ. 362, γνωτὰ κοῦκ ἄγνωτα ἐν Οἰδίποδ. Τυράν. 58 καὶ Schneidevini αὐτόθι καὶ ἄλλα πολλὰ π. Benloew. de Soph. dict. propr. p. 59 κ. ἐ. Ἄλλ' ἐνταῦθα δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει «ὅτι ἅπαν τὸ λεκτικὸν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν ἀπορρέει ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ὡσεὶ ἐκ πηγῆς » καὶ δὴ καὶ ὁ Αἰσχύλος εἰ μὴ κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων, οὐδὲν ἤττον, κατὰ τὰς λέξεις, τὰς φράσεις καὶ τὸ ὅλον λεκτικὸν φαίνεται μᾶλλον ζηλωτῆς τοῦ Ὀμήρου, ἢ ὁ Σοφοκλῆς. Ὅθεν τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λεγόμενα περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους ὑπερβαλλούσης μιμήσεως τοῦ Ὀμήρου θεωροῦνται ἀνενεκτέα εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν διέγραφε καὶ διεφώτιζε τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα.

Ἐντεῦθεν ὡς ἐν ἀπάσῃ τῇ τραγικῇ τέχνῃ (οὐπερ τὴν λεπτομερεστέραν ἀνάπτυξιν παραλείπομεν) συνάψας ὁ Σοφοκλῆς τὰς ἀρετὰς ἀμφοτέρων τῶν ἄλλων μετηρσιώθη, τῇ αὐτῇ μεθόδῳ φαίνεται παρακολουθήσας καὶ κατὰ τὸ λεκτικόν. Κατ' ἀκολουθίαν παραθέτομεν χωρία τῶν ἀρχαίων συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης. Καὶ πρῶτιστα μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρᾶγμα τὸ παρὰ Δίῳνι

τῷ Χρυσοστόμῳ (λόγ. νβ'. σ. 272 Reiske), « ὁ δὲ Σοφοκλῆς μέσος ἔοικεν ἀμφοῖν εἶναι, οὔτε τὸ αὔθαδες καὶ ἀπλοῦν τὸ τοῦ Αἰσχύλου ἔχων, οὔτε τὸ ἀκριβές καὶ δριμύ καὶ πολιτικὸν τὸ τοῦ Εὐριπίδου, σεμνὴν δὲ τινα καὶ μεγαλοπρεπῆ ποίησιν τραγικώτατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα ἔχουσαν, ὥστε πλείστην εἶναι ἡδονὴν μετὰ ὕψους καὶ σεμνότητος ἐνδείκνυσθαι. » Πρὸς ταῦτα παραβλητέα τὰ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς περὶ συνθ. ὄνομ. κ. XXIV. προσνέμοντος τῷ ποιητῇ τρίτον τοῦ λέγειν τύπον, ὅστις « κεκέρασταί πως ἐξ ἐκείνων μετρίως (δηλαδὴ τῆς αὐστηρᾶς καὶ γλαφυφᾶς ἀρμονίας ἰδ. κ. XXI.) καὶ ἔστιν ἐκλογή τις τῶν ἐν ἑκατέρῃ κρατίστων. » καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ βιογράφου περὶ τοῦ αὐτοῦ τούτου πράγματος ὧδ' ἔχοντα « μόνος δὲ, λέγει, Σοφοκλῆς ἀφ' ἑκάστου τὸ λαμπρὸν ἀπανθίζει καθὸ καὶ μέλιττα ἐλέγετο· ἤνεγκε δὲ τὰ μικτὰ, εὐκαιρίαν, γλυκύτητα, τόλμαν, ποικιλίαν. » Τὴν δὲ παρὰ τῶν κωμικῶν ἀποδιδομένην τῷ Σοφοκλεῖ ἐπωνυμίαν μέλισσαν μάλιστα διὰ τὴν ἡδύτητα ἐπιμαρτυροῦσι καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων, οἷον ὁ Σχολιαστὴς εἰς Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῶ 480, εἰς Αἴαντα 1188, εἰς Ἀριστοφάνους Σφήκας 460, πρὸς τούτοις καὶ ὁ Αἴλιος Ἀριστείδης I p. 596 καὶ II p. 220 καὶ ὁ Φιλόστρατος Εἰκ. XIII. Καὶ οὕτω πιθανολογικῶς ἔγραψεν ὁ Ἀριστοφάνης ὁ κωμικὸς περὶ τινος τῶν ἀνταγωνιστῶν τοῦ Σοφοκλέους πρβ. Ἀποσπασμ. 231 Δινδόρφ.

Ὁ δ' αὖ Σοφοκλέους τοῦ μέλιτι κεχρισμένου
ὥσπερ καδίσκου περιέλειχε τὸ στόμα.

Ἐντεῦθ' ἀνενεκτέοι καὶ οἱ τοῦ Ἑρμισιάννακτος στίχοι,

Ἄτθις δ' οἶα μέλισσα παλυπρήωνα κολωνὴν
λείπους' ἐν τραγικαῖς ἤδε χοροστασίαις.

Τὸ δ' ἀρχαιόθεν παραδεδομένον μετέπειτα κατέστη παροιμιῶδες, καθ' ὃ ὁ μὲν Αἰσχύλος ἐπονομάζεται ὁ μεγαλοφωνότατος, ὁ δὲ Σοφοκλῆς ὁ γλυκὺς καὶ ὁ Εὐριπίδης ὁ πάνσοφος πρβ. Φωτίου Βιβλιοθ. p. 101 β. 14 Βεκκῆρου ἔκδ.). Οὐδ' ἐν σιγῇ παρέδραμον οἱ παλαιοὶ κριτικοὶ ἔπως ἀκριβέστερον ἀνα-

πτύξωσι τὸ ποιὸν τῆς τοῦ ποιητοῦ ἡδύτητος. Ὁ Διονύσιος δῆλον ὅτι καλῶς διαλευκαίνει τὴν ἡδίστην γλαφυρότητα τοῦ λόγου, τὴν ἐπερειδομένην ἐπὶ τῇ ἐπιμεμελημένῃ καὶ διακεκριμένῃ λέξει καὶ δριμύτητί τινι συνεζευγμένην πρβ. τῶν παλαιῶν χαρακτήρ. β'. 11. Σοφοκλῆς μὲν οὐ περιττὸν ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναγκαῖος, ἰδ. καὶ περὶ συνθέσ. ὄνομ. ἐνθ. ἀνωτ. καὶ Διογεν. Λαερτ. IV 20. Ἐντεῦθεν ἄρα ἔσχε τὴν ἀρχὴν τὸ κράτιστον ἐκεῖνο γένος τοῦ λόγου, τὸ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (περὶ δόξ. τῶν Ἀθην. p. 308 d.) λογιότης καλούμενον. Ὅθεν τηλικαύτης πληθύος μαρτυριῶν ὑπαρχούσης ξενίζοντα πράγματι παρίστανται ὅσα ἐναντία παρεδόθησαν. Ὁ Λογγίνος δηλαδὴ περὶ ὕψους κ. 33 ὧδ' ἀποφαίνεται: « ὁ δὲ Πίνδαρος καὶ ὁ Σοφοκλῆς ὅτε μὲν οἶον πάντα ἐπιφλέγουσι τῇ φορᾷ, σβέννυνται δ' ἀλόγως πολλάκις καὶ πίπτουσι ἀτυχεστάτα. » Παραπλησίως καὶ ὁ Διονύσιος: « καὶ ὁ μὲν (Σοφοκλῆς) ποιητικὸς ἐστὶν ἐν τοῖς ὀνόμασι, καὶ πολλάκις ἐκ πολλοῦ τοῦ μεγέθους εἰς διάκενον κόμπον ἐκπίπτων, οἶον εἰς ἰδιωτικὴν παντάπασι ταπεινότητα κατέρχεται » πρβ. Ἀρχαίων Συγγρ. κρίσ. ἐνθ. ἀνωτέρ. Αὕτη εἰκοτολογικῶς εἶναι ἡ τοῦ Σοφοκλέους ἀνωμαλία, περὶ ἧς διέλαβεν ὁ Χαιρωνεὺς (περὶ τοῦ ἀκούειν, p. 45 β.) Τοιαῦται δὲ κρίσεις ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν γραμματικῶν αὐτῶν τυγχάνουσιν ἀναπτύξεως: διότι, ἐπειδὴ οὗτοι ἠξίουσαν ὅπως οἱ τραγικοὶ παρέρχωνται ἐκάστοτε μετὰ τοῦ αὐτοῦ κοθόρνου, ἔκρινον ἀνάξια τοῦ τραγικοῦ εἶδους τοῦ λέγειν τὰ προπελάζοντα εἰς τὴν ἕξιν τοῦ δημώδους λόγου. (4) Τὸν Σοφοκλέα λοιπὸν, ὅστις, ἐν ᾧ ἀπανταχοῦ διεώρα τὴν προσφουεστάτην ὁμοφωνίαν καὶ ἀρμονίαν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν λέξεων, οὐδὲ πρᾶγμα τι ἐπεκόσμη πλέον τοῦ προσή-

(4) Ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀπέστη τοῦ λόγου τοῦ Αἰσχύλου πιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ Πλουτάρχου « ὡς περὶ γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγε τὸν Αἰσχύλον διαπεπεχῶς ὄγκον, εἶτα τὸ πικρὸν καὶ κατὰ τεχνον τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, τρίτον ἤδη τὸ τῆς λέξεως μεταβάλλειν εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἠθικώτατον καὶ βέλτιστον » πρβ. καὶ Βερνάρδου Grundr. der Griech. Liter p. 795.

κόντος, συνείθισε νὰ διαποικίλλη τὸν λόγον ἐν ταῖς ἰδίαις τραγωδίαῖς, ἔφεξαν τούτου ἕνεκα, ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶναι τούτου ἀντικρυς μέγιστος ἔπαινος. Ὑπάρχουσι λοιπὸν χωρία, ἅτινα εἰ καὶ ἀλλότρια τοῦ ὑπερβάλλοντος ὑψηγόρου, ἢ τοῦ ὄγκου, ἐξέχουσιν οὐδὲν ἥττον κατὰ τὴν γλαφυρότητα, τὴν δαψίλειαν, τὴν ἔξαρσιν καὶ καθ' ἀπάσας τὰς ρητορικὰς ἀρετὰς (πρβ. Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολ. 960—1013 Αἴαντ. 1266—1315 καὶ Ἀντιγ. 162—210. Ἐν ἄλλοις πάλιν χωρίοις εἰσάγει ἐκ τοῦ ὄχλου ἀνθρώπους διαλεγομένους, ὡς δὴ προσήκει τοῖς ἑαυτῶν ἠθεσιν ἡγουν διὰ δημώδους τρόπου, καθάπερ ἐν Ἀντιγόνη 223 « ἀναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως τάχους ὑπο. » Ὅκνων δὴλον ὅτι ὁ φύλαξ νάγγειλῃ τῷ Κρέοντι διὰ μακροτέρων λόγων πρᾶγμα ἐναντίον, ἐξηγεῖται ὅπόσον ἦτο συγκεκινημένος καὶ αὐτόθι συνωδᾷ τῷ ἰδίῳ ἠθει, εἰσάγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαλεγομένην πρὸς ἑαυτὸν « τάλας τί χωρεῖς, οἱ μολῶν δώσεις δίκην. » Ὡσαύτως καὶ αἱ ἐπόμεναι περίοδοι, αἱ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τοῦ φύλακος ἀπαντῶσαι, κατεσκευάσθησαν κατὰ τὴν ἀνεπιμένῃ δαψίλειαν τοῦ δημοτικοῦ λόγου,

- ς. 234 σοί, κεί τὸ μηδὲν ἐξερῶ, φράσω δ' ὁμως.
 » 237 φράσαι θέλω σοι πρῶτα τάμαυτοῦ· τὸ γὰρ
 πρᾶγμ' οὐτ' ἔδρασ' οὐτ' εἶδον ὅστις ἦν ὁ θρῶν.
 » 251 καὶ χέρσος, ἀρρῶξ οὐδ' ἐπημαξευμένη
 » 258 ἐλθόντος, οὐ σπάσαντος ἐξεφαίνετο
 καὶ » 269-272 λέγει τις εἰς, ὅς πάντας ἐς πέδον κᾶρα
 νεῦσαι φόβῳ προὔτρεψεν· οὐ γὰρ εἶχομεν κλ.

(ἔνθα ἐκ τοῦ εἰρημένου στίχου 269 καὶ τῶν ἐξῆς κατάδηλος γίνεται ὁ τρόμος, ὃν τὸ ἀξίωμα τοῦ Κρέοντος ἐπισείει ἐπὶ τοὺς φύλακας.) Τοῦ δημώδους δὲ αὐτοῦ τρόπου πολλὰ καὶ ἄλλα εὑρηγνται παραδείγματα (πρβ. Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολ. 1579).

- ἄνδρες πολῖται ξυντομωτάτως μὲν ἂν
 τύχοιμι λέξας Οἰδίπου ὀλωλότα
 Αἴαντ. 719 ἄνδρες φίλοι, τὸ πρῶτον ἀγγεῖλαι θέλω,
 » 748 τοσοῦτον οἶδα καὶ παρῶν ἐτύχχανον,

(ὅπου ὀρθῶς σημειοῦται ὁ Schneiderin ὅτι τὸ τοσοῦτον (—μόνον τόσον) ἀνήκει καὶ εἰς τὸ παρὸν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ μέχρι τούτου).

καὶ Φιλοκτήτ. 591 ποιῶ λέγων (=λέγε μόνον).

» 603 Ἐγὼ σε τοῦτ', ἴσως γὰρ οὐκ ἀκήκοας,

ἅπερ εἰ καὶ ἅπαντα φαίνονται ἐπίτηδες συντεθέντα, δὲν ὑπόκεινται ὅμως καθ' ἡμᾶς τῇ κατηγορίᾳ τοῦ κακοῦ, ἣν προσάπτει αὐτοῖς ὁ Γοδ. Ἑρμᾶνος ἐν Αἰαντ. ς. 719. Εἰς δὲ τὰ κατειλεγμένα χωρία σαφῶς ἀντιτίθενται ταῦτα, δι' ὧν ὁ ποιητὴς ἠβουλήθη νὰ ἐκφράσῃ τὴν συγκίνησιν καὶ τὸ πάθος καθόλου. Ὅθεν ἕνεκα τούτου ὁ Κρέων ἐκπεπληγμένος καὶ συντεταραγμένος τὴν ψυχὴν ἐν ὑστέρῳ τίθεται τὴν ἐπιμεμελημένην φράσιν, ἣν διατρανοῦσι τὰ ἐν Ἀντιγόῃ χωρία στ. 204 « τοῦτον (λέγω) τάφῳ μήτι κτερίζειν, μήτε κακῶσαί τινα » ὅπου ὡς εἰκὸς ἀνεμένομεν τὸ μὴ τάφῳ κτερίζειν μηδὲ κακῶσαί τινα, ἴδ. καὶ στ. 27 ἀστοῖσί τινα ἐκκεκηρῦχθαι τὸ μὴ. Τοιοῦτότροπα παραδείγματα εὔρηνται καὶ ἄλλαχού τοῦ Σοφοκλέους, οἷον ἐν Ἡλέτρ. 913, ἀλλ' οὐδὲ μὲν δὴ μητρὸς οὔθ' ὁ νοῦς φιλεῖ. (8)

Τοιαῦτα πράσσειν, οὔτε δρῶσ' ἐλάνθανεν.

Ἐν Οἰδίποδ. Τυράν. 1271 αὐδῶν τοιαῦθ', ὀθούνεκ' οὐκ ὄψαιντό νιν, καὶ πάλιν ἐν Ἀντιγ. 762 οὐ δῆτ' ἔμοιγε, τοῦτο μὴ δόξης ποτέ. Ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ἀρμόζει ἐνταῦθα τὸ ἐν προλόγῳ τῆς Ἀντιγόνης

ἄρ' οἴσθ' ὅ,τι Ζεὺς τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν
ὁποῖον οὐχὶ νῦν ἔτι ζῶσαιν τελεῖ;

Ἐνθα τὴν ἀήθη πλοκὴν, τὴν ἐκ τῆς διηρηθισμένης ψυχῆς τῆς ἠρωίδος πηγάζουσαν ὁ ὀξυδερκέστατος Βοίχχιος (πρβ. τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ τῆς Ἀντιγόνης σ. 206 κ. ἐ.) τοσοῦτον διεφώτισεν, ὥστε ἠξιώθη τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἐκδόντων τὸ δράμα αὐτό.

(8) Ὅπου με.α τὸ « μητρὸς οὔθ' ὁ νοῦς φιλεῖ » ἀνεμένομεν δεύτερον μέλος προτάσεως, ἐπίσης καὶ τὸ μητρὸς ἀνήκον. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ Σοφοκλῆς ἀποκλίνων τοῦ αὐστηροῦ μερισμοῦ προσθέτει τὸ οὔτε δρῶσ' ἐλάνθανεν, ὡσεὶ ἠγεῖται « μήτηρ οὔτε φιλεῖ ταῦτα πράσσειν. » Ἴδ. Schneiderin αὐτόθι.

Παρεκτός τούτου και ἄλλο τι πρᾶγμα συνεβάλετο οὐχ ἦττον εἰς καλλιέργειαν τοῦ σοφοκλείου λεκτικοῦ. Ὁ Ὀδοφρείδος δὴλα δὴ Μύλλερως (Geschichte der gr. lit. II. B. p. 140) δικαιοτάτα νομίζομεν, παρετήρησεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ τοῦ Σοφοκλέους ἐποχῇ διετέλουν περὶ τοιαύτην θεραπείαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὥστε οἰονδῆποτε πρᾶγμα ἢ ἔβλεπον, ἢ ἤκουον, ἐσπούδαζον ὅπως κατανοῶσι διὰ τῆς θεωρίας καὶ διὰ διαλεκτικῆς δξυνοίας οἰονεὶ ὅπως διατέμνωσι καὶ ἀνασκευάζωσι πρβ. καὶ Θουκυδιδ. Γ'. κ. 38 (6) ἐνθα ὁ Κλέων λέγει « ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς καινότητος τοῦ λόγου εἶναι εὐαπάτητοι, καταφρονηταὶ τοῦ τετριμμένου καὶ συνήθους, θαυμασταὶ ἀλλοκότων καὶ, ἐὰν μὴ αὐτοὶ ὁμιλῶσιν, εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἀνταγωνισταὶ τοῦ ἀγορεύοντος, ὥστε διὰ τῶν ἰδίων ἐννοιῶν ταχέως παρακολουθοῦσιν ἐκείνῳ καὶ δὴ καὶ προτρέχοντες αὐτοῦ. » Ἐντεῦθεν ὑπερηγάπων τὸν χαρακτήρα τοῦ λόγου, τὸν ἐκφράζοντα τὰ πράγματα μᾶλλον διὰ τῆς σημασίας, ἢ τῆς ἀναπτύξεως, ὅπως οἱ ἀκροαταὶ δύνωνται ἐξ εἰκασίας νὰ ἐξεύρισκωσι τὴν ὑποκεκρυμμένην ἐννοιαν, ἢ διαγινώσκωσιν ἀπὸ τοῦ προφανοῦς καὶ εὐθέως. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν δύο εἶναι τὰ ἰδιάζοντα τῷ λόγῳ τοῦ Σοφοκλέους, ἦτοι ἀμφιβολία τις (7) τοῦ λόγου καὶ

(6) Καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν, δοῦλοι ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων, ὑπερόπτα δὲ τῶν εἰωθότων καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὅξέως δὲ τι λέγοντες προεπαινέσαι καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι εἶναι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποθησόμενα.

(7) Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν ἀμφίβολον αὐτὸν τρόπον οὐχὶ σπανίως τὰ πρόσωπα δυνατὸν καὶ ἄκοντα νὰ ὁμιλῶσιν, διὰ ταῦτα ὀρθῶς οἱ ἐρμηνευταὶ ἐν περιπετεῖα τραγωδίας συνέδεσαν τὸν τρόπον τοῦτον τῇ ὑπ' αὐτῶν ὀνομασμένην εἰρωνεία, ἣν ὑπερβαλλόντως ἠγάπησεν ὁ Σοφοκλῆς. (Πρβλ. Θιρουάλ on the irony of Sophocles ἐν 6'. τόμ. 6 τοῦ βρεταν. Μουσείου καὶ Σχνεϊδεβίνου Philologum VI.

ἢ τῆς συντάξεως ἀνωμαλία, ἅτινα θεωροῦμεν ἐξεταστέα. Διότι συχνότατα τὰ πρόσωπα ἦτοι ἐκ προαιρέσεως, ἢ ἀκουσίως εἰσάγονται οὕτως ὁμιλοῦντα, ὥστε αἱ λέξεις αὐτῶν ἐπιτρέπουσι διττὴν ἔννοιαν. Ἐνταῦθα ἐπέρχεται ἡμῖν τὸ ἐν Αἴαντι χωρίον στ. 645· « ἅπανθ' ὁ μακρὸς κ' ἀναρίθμητος χρόνος..... » ἐνθα ἅπας ὁ λόγος, εἴπερ ποτέ, ἀποδεικνύει τὴν ἐκπρεπῆ τοῦ Σοφοκλέους εὐγλωττίαν. Ὁ Αἴας δηλονότι μέλλων νὰ πορευθῆ εἰς αὐτοχειρίαν ἵνα μὴ αὐτὸς ψεύσῃται, πειρᾶται δι' ἀμφιβόλων λέξεων νὰ ποκρύψῃ τῷ χορῷ τὴν ἰδίαν βουλήν. Ὅθεν ἐκδηλοῖ ὧδε :

(στίχ. 654) ἄλλ' εἶμι πρὸς τε λουτρὰ καὶ παρακτίους
λειμῶνας, ὡς ἂν λύμαθ' ἀγνίσας ἐμὰ
μῆνιν βαρεῖαν ἐξαλύξωμαι θεᾶς·

ἅπερ πράγματι περὶ τῆς τελευταίας εἰρημένα ὁ χορὸς ὑπολαμβάνει ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀκραιφνῆ τοῦ Αἴαντος πρὸς τὴν Ἀθηναῖν συνδιαλλαγὴν. Οὐδὲ ἄλλως ὑποληπτέα εἰσὶ τὰ μετὰ ταῦτα :

(στ. 658) κρύψω τόδ' ἔγχος τοῦμόν, ἔχθιστον βελῶν,
γαίας ὀρύξας ἐνθα μὴ τις ὄψεται.

Καὶ δικαίως ἤγουν ἐπειδὴ ὁ Αἴας οἰκειοθελῶς ἀποθνήσκει, ἡμπόρει νὰ λέγῃ :

(στ. 666) τοιγὰρ τὸ λοιπὸν εἰσόμεθα μὲν θεοῖς
εἴκειν, μαθησόμεσθα δ' Ἀτρείδας σέβειν.

Ὅπου ἐκ τῶν ὑστάτων λέξεων « ἐγὼ γὰρ εἶμ' ἐκεῖσ' ὅποι πορευτέον· -ὕμεις δ' ἄ φράζω δρᾶτε, καὶ τάχ' ἂν μ' ἴσως- πύθοισθε, κ' εἰ νῦν δυστυχῶς σεσωσμένον » φανότατα συνάγεται ἡ ἀμφιβολία. Παρόμοιον ἐνδοιασμὸν περιέχουσι καὶ οἱ ἐν Ἡλέκτρᾳ στίχοι 1324, 1448, 1451 καὶ 1464 καὶ οἱ ἐν Φιλοκτῆτῃ 774 καὶ 812 καὶ οἱ ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ 137 καὶ 414 ἰδ. αὐτόθι καὶ τοὺς ἐρμηνευτὰς Γοδ. Ἐρμᾶννον καὶ Σχνεϊδεβίνον. Παρεκτὸς τούτου ὅσα ἢ ἡ θρησκεία, ἢ ὁ σεβασμὸς ἀπαγορεύει δημοσίᾳ ν' ἀπαγγέλλωνται, ὑποδηλοῦνται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀσαφῶς πως, ὡς ἄλλα τε καὶ ἅπασα ἢ περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ Οἰδίποδος ἀφήγησις (ἰδ. Οἰδίπ. ἐπὶ Κολ. ἀπὸ τοῦ στ. 1586-1666) ταῦτ' ἐστὶν ἤδη

κάποθαυμάσαι πρέπον (τουτέστι τὰ κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἶναι ἐξ ἴσου θαυμαστά, ὡς σὺ πολὺ ὀρθῶς εἶπες ἐκ θείας τύχης). Σὺν τούτοις πρβλ. καὶ Ἡλέκτρ. 569 ἔπος τι καὶ πάλιν Οιδίποδ. ἐπὶ Κολ. 945.... οὐδ' ὄτω γάμοι ξυνόντες εὐρέθησαν ἀνόσιοι τέκνων, ὅπου τὸ «γάμοι τέκνων» ἐννοητέον ὡς ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς Ἰοκάστης, ἥτοι σύζευξις τῆς μητρὸς τοῖς ἰδίοις τέκνοις. Ἐν ἄλλοις δὲ χωρίοις ἄλλη εἶναι ἡ τῆς ἀσαφείας αἰτία καὶ ὑπεράσπισις, καθάπερ ἐν τῇ τοῦ Τειρεσίου μαντεία Οιδίπ. τυράν. 424 ἄλλων δὲ πλῆθος οὐκ ἐπαισθάνει κακῶν καὶ ἐν Ἀντιγόνη 635 καὶ 751 ἡδ' οὖν θανεῖται, καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινα, ἔνθα πικρῶς ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἦδε ἀντὶ τοῦ αὐτῆ, ἐν ᾧ τὸ ἐκ διορθώσεως τοῦ Ναυκίου «εἰ δ' οὖν» ἐξασθενοῖ τὴν δύναμιν τῶν λέξεων (ἰδ. Σχνεΐδεβινον αὐτόθ.).

Ἄλλο δὲ, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἰδίωμα τοῦ Σοφοκλείου λόγου εἶναι ἡ τῆς συντάξεως ἀνωμαλία Ὁ Σοφοκλῆς δὴλον ὅτι ἐπεκτείνων τὴν χρῆσιν τοῦ ἀττικοῦ λόγου καὶ προσαρμόζων πρὸς τὴν τραγικὴν τέχνην πολλὰ ἄλλοις ποιηταῖς ἄρρητα κατεχρήσατο καὶ ἀσυνηθέστερά τινα ἐθήρευσε. Εἰς τὸδε τὸ εἶδος καταλεκτὰ κρίνονται τὰ «δεσμοῖς ἀπευθύνειν» (=manus adstringere vinculis) ἐν Αἴαντος στίχῳ 71 καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ δράματι σ. 302 λόγους ἀνασπᾶν (= cum jactatione proferre) καὶ 634 πολιᾶς ἄμυγμα χαίτας ⁽⁸⁾ (= capilli scissio)· λύειν βλέφαρα (= morte solvere oculos). Ἀντιγ. σ. 1302, ὅπου ὁ πολὺς Βοίχχιος (ἀπὸ σελ. 297-298 τῆς ἰδίας ἐκδόσεως) διὰ μακρῶν διαφωτίζει τὴν

(8) Αὐτόθι σημειοῦται ὁ σοφώτατος Λοβέκκιος διαλευκαίνων τὸ χωρίον τὴν ἑαυτοῦ ἄγνοιαν περὶ τοῦ ἂν ἄλλος παρὰ τὸν Σοφοκλέα μετεχειρίσθη τὸ ἄμυγμα χαίτης ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ παρὰ Λατίνοις *laniare capillos*. Οὐδὲ ζεῦγμα ἐνορᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, ἅτε πρὸς ἀπαρτίαν τῆς ἐννοίας οὐδενὸς ῥήματος ὠρισμένης σημασίας ἀναζητητέου, ἀλλὰ τοῦ γενικοῦ ἔσται. Τὸ δ' ἐν Ἀδρομάχῃ τοῦ Εὐριπίδου σ. 789 πλήγματα κρατὸς στέρνων τε κτύπους προτείνει συνφδὰ καὶ τῷ μέτρῳ διορθωτέον κόπους, ἥτοι κοπετούς.

φράσιν, σημαίνουσιν ἀνοίγειν τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἐν Ῥήσῳ καὶ παρὰ Πινδάρῳ Νεμ. Χ. 90 λύειν ὀφθαλμὸν παραλαμβάνεται ἐπὶ τοῦ ἀνοίγειν τοὺς ὀφθαλμούς τρίτου. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ λύειν βλέφαρα, ὅπερ διασαφεῖ καὶ τὸ κελαινὰ «λύει κελαινὰ βλέφαρα» κεῖται κατ' ἀναλογίαν τοῦ λύειν γούνατα, γυῖα (= παραλύειν τὰ μέλη), τὸ κελαινὰ δηλοῦν τὸ σκότος τοῦ θανάτου, τὸ ἐπικαλύπτον τοὺς ὀφθαλμούς πρβλ. καὶ Οἰδίπ. ἐπὶ Κεῖλ. 1684 νύξ ἐπ' ὄμμασιν βέβηκεν. Καί πως τολμηρότερα εἶναι καὶ τὰ ἐν Ἡλέκτρῳ 1394 νεακόνητον αἷμα χειροῖν ἔχων, ἅπερ ἐκφωνεῖ ὁ Ὀρέστης εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός, καὶ τὰ ἐν Φιλοκτήτῃ 695 φοίνια δολόμυθα κέντρα πρβλ. καὶ Τραχιν. 840 ὑπόφωνα δολιόμυθα κέντρ' ἐπιζέσαντα, ἰδ. καὶ G. Wolf de Soph. Shol. Laurent. p. 71 καὶ 123 καὶ αὐθις Τραχιν. 661 τὰς πειθοῦς παγχρίστῳ συγκραθεῖς πρβλ. καὶ Ἐλενδτίου Σοφοκλείου λεξικὸν ἐν λ. π ά γ χ ρ ι σ τ ο ς. Διὰ τὸ μοναδικὸν λοιπὸν τοῦτο εἶδος τοῦ λέγειν ὁ Σοφοκλῆς ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ Οὐαλκεναίρου (Diatr. p. 96) «Novator in verbis et structuris,» ἤτοι δημιουργὸς νεοχαλκεύτων λέξεων καὶ συντακτικῆς πλοκῆς. Ἐν τούτοις δεῖν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ποιητὴς μετὰ μέτρου καὶ ἐπιλογισμοῦ ἔπλασε νέας λέξεις κατ' ἀναλογίαν καὶ σπανιώτερον συνέθεσε νέας ἀποκλινούσας τοῦ εἰθισμένου τρόπου. Καὶ ἐκ τῶν κακοφράστων μόνον τὸ δεσπότειρα (ἰδ. Πολυδεύκους ὄνομας. Γ'. 73) φαίνεται ἀδικαιολόγητον, διότι τὸ π ο ν τ ο ν α ὐ τ α ι εὐρηται ἐν ὑπόπτῳ ἀποσπάσματι (ἀριθ. 499 πρβλ. Βερνχάρδου Grund. der. Gisech. Lit. II Th. p. 311). Καὶ σπανίως μέμφονται αὐτῷ οἱ γραμματικοὶ ἀκυρολογίας περὶ τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων, ὡς ἐν τῷ ἀποσπάσματι ὑπ' ἀρ. 403, ὅπου φέρεται ποδαπὸν ἀντὶ τοῦ ποῖον. Ἐντεῦθεν ὁ τοῦ Σοφοκλέους λόγος παρίσταται παρεμφερῆς πρὸς τὸν τοῦ Θουκυδίδου, διὸ καὶ τι μεμπτός. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Γοδ. Ἑρμᾶννος ἐν τῇ εἰς Τραχινίαν εἰσαγωγῇ (p. XIII ἔκδ. 6'.) σημειοῦται τάδε «ἐν τῷ μεταξὺ φαίνεται εἰς ὀχληράν τινα περιπλοκὴν στρεφόμενος (ὁ Σοφοκλῆς) καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέρος κλίνων, ὅπερ ἀντικρυς εἶναι ἐλάττωμα.» Ἐπειδὴ δὲ

πάμπολλα παρὰ Σοφοκλεῖ ἀσαφῶς καὶ ἀήθως κείμενα δέονται διαφωτίσεως, διὰ ταῦτα τῶν νεωτάτων ἐκδοτῶν τινες περὶ πολλοῦ ἐποιήσαντο νὰ διορθώσωσι τὸν ποιητὴν, ἢ νὰ διαλευκάνωσι καὶ πλείστων χωρίων ἀπεπειράθησαν διορθοῦντες, ἅτινα χρήζουσιν ἐρμηνείας συνφθὰ τῷ γλωσσικῷ ιδιώματι αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ (ἐπιθεὶ καὶ τὴν ἐν Ἀθηναίου τόμῳ ς'. σ. 343 ἐμὴν περὶ τούτου διατριβὴν καὶ τὰ ἐν τῇ Ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν τοῦ 1878 ἐπ' ἴσης ἐμὰ ἐρμηνευτικά). Ἐνταῦθ' ἀνάγεται κατ' ἐξοχὴν ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου, ὁ ὅτε μὲν δαψιλῆς, ὅτε δὲ φειδωλός, ἢ ἀήθης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρμονικωτάτη τῶν ἐννοιῶν συναφή, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἢ τῶν λέξεων ἀρμοδία καὶ ἔντεχνος θέσις. Ἐν τούτοις πρὸ τῆς ἀκριβεστέρας τούτου πραγματεύσεως θέλομεν ἐξετάσει πρῶτον τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Σοφοκλῆς διαφέρει τῶν λοιπῶν ὡς πρὸς τὴν συντακτικὴν πλοκὴν τῶν λέξεων. (ἔπεται τὸ τέλος)

Ἐν Μεσολογγίῳ κατὰ Φεβρουάριον

N. ΠΕΤΡΗΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΣΠΟΥΔΑΖΕΙΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΝ.

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. φυλλάδ.)

Ἐνεκα δὲ τῆς διαφοροτρόπου ῥοπῆς, ἣν παρὰ τοῖς μνημονευθεῖσιν ἔθνεσιν ῥωμανικῆς ἢ γερμανικῆς φυλῆς ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ, ἢ ἐθνικὴ φιλολογία, ἢ ἀτομικότης αὐτῆ τῶν λογίων ἤσκησαν ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλολογίας κατὰ τὸ ῥηθὲν χρονικὸν διάστημα, μετ' ὀλίγον ἔνθεν μὲν ἐξετάθη αὐτὴ καὶ κατέστη καθολικὴ ἐπιστήμη, πολυῖστορία, ἔνθεν δὲ περιωρίσθη εἰς τὴν ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίαν πρὸς μάθησιν τῶν κλασικῶν σπουδῶν καὶ εἰς ἀνάγνωσιν τῶν κλασικῶν συγγραφέων, καὶ ἐνησχολεῖτο περὶ τε τὴν λέξιν καὶ τὴν αἰσθητικὴν. Ἐνῶ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ μᾶλλον ἤσχο-